

DISPUTA DIN MAREA EGEE. ARGUMENTE LEGALE

Oana-Camelia STROESCU*

Semih Vaner¹: „Divergența greco-turcă este o chestiune de politică internă, alimentată de fantezmele populare și care permite guvernelor aflate la putere să-și consolideze poziția socială. [...] Cele două părți se comportă ca și cum ar fi într-un concurs, unde juriul este compus în cea mai mare parte din occidentali”.

În lucrarea de față ne propunem o scurtă analiză a problemelor cunoscute sub numele de *disputa egeeană* și apărute între Grecia și Turcia în urma pretențiilor teritoriale formulate de Turcia după evenimentele din Cipru, din 1974, dar și o prezentare a câtorva argumente legale aduse de părți în susținerea poziției lor. Este necesar să precizăm că în denumirea de *disputa egeeană* sunt cuprinse următoarele probleme: cea a platoului continental, a suprafeței mării teritoriale, a spațiului aerian, a zonei maritime de căutare și salvare și a militarizării insulelor din partea de est a Mării Egee. Guvernele grec și turc trebuie să fie de acord în legătură cu aspectele legale ale acestei dispute, care reprezintă o sursă continuă de tensiune între Grecia și Turcia, și numai în aceste condiții se va putea va putea ajunge la normalizarea relațiilor bilaterale.

Starea permanentă de tensiune dintre cele două state vecine, alimentată de conflictul din Cipru, a avut un efect de propagare în ceea ce privește Marea Egee. Deși, început încă de la sfârșitul anului 1973, procesul de revendicare a teritoriilor grecești din Marea Egee a luat amploare imediat după evenimentele din Cipru, din vara anului 1974. Turcia și-a exprimat interesul pentru platoul continental egean încă din timpul regimului militar de la Atena², o dată cu descoperirea de către autoritățile elene a unor resurse de petrol în nordul Egeei, însă după evenimentele din Cipru, guvernul de la Ankara a început să revendice mai multe insule grecești din zona de est, dar

---

* Drd. la Facultatea de Istorie, Univ. Al. I. Cuza, Iași.

¹ Semih Vaner, *Le Différend Gréco-Turc*, Paris, 1988. Semih Vaner este director de cercetare la Centrul de Studii și Cercetări Internaționale din Paris (Centre d'Études et Recherches Internationales-CERI) și directorul revistei „Cahier d'étude sur la Méditerranée Orientale et le monde turco-iranien (CEMOTI).

² Regimul coloneilor, 1967-1974.

și spațiul aerian controlat de autoritățile grecești în Egee, deși statutul acestor zone era și este clar definit de convențiile internaționale în vigoare.

Situația juridică a Mării Egee a fost stabilită în 1923, când, ca urmare a Primului Război Mondial și a căderii Imperiului Otoman, a fost semnat *Tratatul de la Lausanne*³, între Turcia și Puterile Aliate și Asociate. Acest tratat a stabilit frontierele între Grecia și Turcia, în zona Mării Egee. Potrivit termenilor stipulați în tratat, suveranitatea Turciei a fost determinată la o distanță de trei mii marine, în largul coastei Turciei, incluzând insulele Tenedos și Imbros, aflate la intrarea în Dardanele, iar insulele din grupul Dodecanez urmau să fie cedate Italiei⁴. Însă la aceste aspecte vom face referire pe larg în cuprinsul lucrării.

Regimul juridic al Mării Egee este guvernat de prevederile dreptului mării. Trebuie precizat că Turcia a refuzat să accepte atât vechea formă a dreptului mării, cunoscută sub numele de Convenția de la Geneva, din 1958⁵, cât și pe cea nouă, reprezentată de Convenția de la Montego Bay (1982). În prezent, Noua Convenție a Dreptului Mării din 1982 reglementează toate aspectele juridice ale spațiului Mării Egee. În anii '70, Adunarea Generală a Națiunilor Unite a considerat Convenția de la Geneva, din 1958, ca fiind depășită din mai multe puncte de vedere, unul dintre ele fiind acela că mai multe state formate după 1958 nu au luat-o în considerare. Astfel, în 1973, Națiunile Unite au hotărât crearea celei de-a treia Conferințe a dreptului mării⁶ cu scopul de a consacra reguli noi, care să acopere toate aspectele dreptului mării. Conferința, la care au participat peste 160 de state, a început în 1973 și s-a încheiat în 1982. *Convenția dreptului mării*⁷, semnată la Montego Bay, în Jamaica, mai este cunoscută și sub denumirea

---

³ Semnat la 24 iulie 1923.

⁴ În 1947, insulele Dodecaneze, care fuseseră cedate Italiei prin *Tratatul de la Lausanne*, au fost înapoiate Greciei prin articolul 12 din *Tratatul de la Paris*. Cf. <http://digiicoll.library.wisc.edu/cgi-bin/FRUS/FRUS-idx?type=turn&entity=FRUS.FRUS1946v04.p0019&size=M>, (United States Department of State, *Foreign relations of the United States, 1946. Paris Peace Conference : documents*, Volume IV (1946), Draft peace treaties with Italy, Romania, Bulgaria, Hungary, and Finland, p.7, consultat 8.05.2007).

⁵ Grecia a fost parte contractantă la Convenția de la Geneva (1958) privind platoul continental și a ratificat-o prin Decretul-lege nr.1182/8.07.1972, publicat în Monitorul Oficial al Greciei, *FEK A' 111/1972*, Anastasia Strati, *Greece and the Law of the Sea: A Greek Perspective* (în continuare: *Greece ...*) în Aldo Chircop & Andreas Gerolymatos & John Iatridis, *The Aegean Sea after the Cold War. Security and Law of the Sea Issues* (în continuare: *The Aegean Sea...*), Macmillan Press, 2000, p.98.

⁶ Organizarea unei a doua conferințe, în 1967, a eșuat.

⁷ În engleză – Law of the Sea Convention sau LOSC.

de *Convenția de la Montego Bay*. Aproape toate chestiunile subsumate dreptului mării sunt cuprinse în cele 320 de articole ale Convenției, iar noțiunii de platou continental i se atribuie o definiție nouă.

Grecia a ratificat noua convenție a dreptului mării la 21 iulie 1995⁸. În declarația făcută la ratificarea Convenției din 1982, Grecia a menționat încă o dată că își menține dreptul, că își asumă toate obligațiile care decurg din Convenție, dar și că „va stabili cum și când își va exercita drepturile ce derivă din Convenție, în conformitate cu strategia ei națională”⁹. Turcia a participat la toate sesiunile celei de-a treia convenții, însă a fost una dintre țările care au refuzat să o semneze, chiar dacă a semna convenția însemna recunoașterea și acceptarea autenticității textului în discuție și nu neapărat obligația de a-i urma prevederile. Reprezentanții Turciei au respins convenția în întregime, susținând că obiecțiile guvernului lor, privind atașarea unei clauze în legătură cu statutul special al Mării Egee, nu au fost luate în considerare.

Problema suprafeței mării teritoriale.

Definiția mării teritoriale este dată de articolul 2, paragraful 1 din Convenția dreptului mării din 1982, care menționează că „suveranitatea statului riveran se întinde dincolo de teritoriul său și de apele sale interioare, asupra unei zone a mării adiacente, desemnate sub numele de *mare teritorială*”¹⁰, iar articolul 2, paragraful 2 prevede că “această suveranitate se întinde asupra spațiului aerian de deasupra mării teritoriale, precum și asupra fundului acestei mări și subsolului ei”¹¹.

Până în 1936, Grecia a avut o mare teritorială cu o întindere de trei mii marine, adică exact distanța stabilită de vechiul drept al mării, bazat pe o lege din secolul al XVIII-lea. Această distanță era calculată în funcție de raza maximă a bății unui tun din vremea respectivă, poziționat pe litoralul unui stat¹². În 1936, mai ales din cauza tendințelor expansioniste ale Italiei

---

⁸ Cf. www.un.org/Depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm (site-ul Națiunilor Unite, consultat 8.05.2007). Ratificarea de către Grecia a noii convenții a fost aprobată prin Legea 2321/ 22-23 iunie 1995, Monitorul Oficial al Greciei, *FEK A' 136/1995*, Anastasia Strati, *Greece ...* în Aldo Chircop (ed.), *The Aegean Sea...*, p.98.

⁹ *Ibidem*, p.97.

¹⁰ Dumitru Mazilu, *op.cit*, p.42.

¹¹ *Ibidem*, p.42.

¹² Legalizarea acestei practici este atribuită juristului olandez Bynkershoek și lucrării sale, *De Dominio Maris* (1702), vezi în Krateros M. Ioannou, *The Greek Territorial Sea*, în Theodore C. Kariotis (ed.), *Greece and the Law of the Sea*, (în continuare: *Greece...*), Kluwer Law International, 1997, p.120.

fasciste, Grecia a stabilit distanța apelor sale teritoriale la 6 mile¹³, însă, conform noului drept al mării, are dreptul la extinderea distanței la 12 mile, cu excepția anumitor zone din estul Greciei, unde distanța dintre litoralul insulelor grecești și litoralul Turciei este mai mică decât două distanțe de ape teritoriale. Urmând o tendință dominantă în practica statelor, Convenția de la Montego Bay a consacrat limita suprafaței mării teritoriale la 12 mile. Articolul 3 din convenție menționează că “orice stat are dreptul de a fixa lățimea mării sale teritoriale, iar această lățime nu depășește 12 mile marine, măsurate de la liniile de bază stabilite în conformitate cu prezenta convenție”¹⁴. În zonele unde distanța dintre două țări nu depășește limita a 2 distanțe diferite de ape teritoriale, practica normală este ca statele implicate să hotărască o *linie mediană*, echidistantă față de liniile de bază de unde sunt măsurate lățimile mărilor teritoriale. Această regulă privind delimitarea între state cu litoralele opuse sau adiacente a fost încorporată în articolul 15 din Convenția de la Montego Bay, care precizează că „în cazul în care țărmurile a două state sunt adiacente sau situate față în față, nici unul dintre aceste state nu are dreptul, în lipsa unui acord contrar între ele, să-și extindă marea sa teritorială dincolo de linia mediană, ale cărei puncte sunt la distanțe egale de punctele cele mai apropiate ale liniilor de bază de la care se măsoară lățimea mării teritoriale a fiecăruia dintre cele două state”¹⁵. Această prevedere se aplică la frontiera maritimă dintre insulele grecești din estul Egeei și litoralul de vest al Turciei, în zonele unde nu există acorduri¹⁶.

---

¹³ Conform Legii de urgență nr.230 din 17.09.1936, privind stabilirea limitei zonelor de coastă ale Greciei, publicată în Monitorul Oficial al Greciei, *FEK A' 450*, p.1. Această prevedere este specificată și de articolul 139 din *Codul de Procedură Administrativă*, conform Decretului-lege nr.187/1973, publicat în Monitorul Oficial al Greciei, *FEK A' 261*, p.1, cu posibilitatea modificării limitei prin Decret Prezidențial, în urma propunerii Consiliului de Miniștri, Cf.[http://www.ypex.gov.gr/www.mfa.gr/el GR/Policy/Geographic+Regions/South-Eastern+Europe/Turkey/Turkish+claims/Greek+Territorial+Waters+-+National+Airspace/](http://www.ypex.gov.gr/www.mfa.gr/el_GR/Policy/Geographic+Regions/South-Eastern+Europe/Turkey/Turkish+claims/Greek+Territorial+Waters+-+National+Airspace/) (Ministerul de Externe al Greciei, consultat 6.04.2007) și M. Kladi-Efstathiopoulou, *Elliniki aigialitida zoni: ishion kathestos ke dikaioma epektasis sta 12 n.m. me th Symvasi tou 1982 (Apele teritoriale grecești: statutul prezent și dreptul de extindere la 12 mile conform Convenției din 1982)*, (în continuare: *Elliniki...*) în Stelios Perrakis (ed.), *To Aigaio Pelagos ke to neo dikαιο tis thalassas (Marea Egee și noul drept al mării)*, (în continuare: *Aigaio...*), Sakkoulas, Atena, 1996, p.55.

¹⁴ Dumitru Mazilu, *op.cit.*, p.42.

¹⁵ *Ibidem*, p.46.

¹⁶ În cazul grupului de insule Dodecaneze din partea de est a Mării Egee, frontierele dintre Grecia și Turcia au fost stabilite prin acordurile semnate între Italia și Turcia, la Ankara, la 4 ianuarie 1932 și 28 decembrie 1932. Menționăm că prevederile acordurilor respective s-au menținut și după ce Grecia a preluat grupul Dodecanez de la Italia, în baza articolului 14,

Legislația elenă prevede o excepție și anume în cazul chestiunilor de aviație și poliție aviatică, dar și în caz de război, situații în care suprafața mării teritoriale a fost fixată la 10 mile marine, prin Decretul din 6/18 septembrie 1931¹⁷.

Turcia, care a adoptat o distanță a mării teritoriale de 6 mile marine în Marea Egee¹⁸, recunoaște dreptul său la cele 12 mile marine în Marea Neagră, dar a refuzat să semneze Convenția de la Montego Bay, considerând-o *res inter alios acta*¹⁹, din cauză că obiecțiile ei în privința adoptării unor reguli speciale în Egee, care i-ar fi servit interesele, nu au fost luate în calcul. În prezent, Turcia deține 12 mile marine de mare teritorială în Marea Neagră, în Mediterană și 6 mile în Egee. Guvernul turc susține că extinderea apelor teritoriale grecești la 12 mile constituie *casus belli*²⁰, deoarece rezultatul acestei extinderi ar fi transformarea Mării Egee într-o

---

paragraful 1 din Tratatul de Pace de la Paris, semnat între Puterile Aliate și Asociate și Italia, la 10 februarie 1947, și validat de Grecia prin Decretul-lege nr.493/21.10.1947, publicat în Monitorul Oficial al Greciei, FEK A' 226/22.10.1947. Cele două acorduri nu au suferit modificări în urma trecerii grupului Dodecanez la Grecia, deoarece, conform articolului 11 din Convenția de la Viena privind succesiunea statelor la tratate (1978), „succesiunea statelor nu afectează frontiera stabilită prin tratat sau obligațiile și drepturile stabilite printr-un tratat și legate de regimul frontierelor“, vezi în M. Kladi-Efstathopoulou, *Elliniki...*, în Stelios Perrakis (ed.), *Aigaio...*, p.59 și Cf. http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/3_2_1978.pdf. (Organizația Națiunilor Unite, Convenția de la Viena din 1978, consultat 27.07.2007).

¹⁷ Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea, Office of Legal Affairs, *The Law of the Sea. National Legislation on the Territorial Sea, the Right of Innocent Passage and the Contiguous Zone*, (în continuare: *UN Territorial Sea...*), United Nations, New York, 1995, p.142.

¹⁸ Conform Legii privind apele teritoriale, nr.476/15.05.1964. Prin Legea nr.2674/1982, privind apele teritoriale, se stabilește definitiv limita de 6 mile marine în Marea Egee și cea de 12 mile în Marea Neagră și în Mediterana, vezi în M. Kladi-Efstathopoulou, *Elliniki...*, în Stelios Perrakis (ed.), *Aigaio...*, p.56; de asemenea în Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea, Office of Legal Affairs, *UN Territorial Sea...*, p. 385.

¹⁹ *Res inter alios acta aliis neque nocere neque prodesse potest* este o expresie latină care denumește principiul relativității actului juridic, în sensul că actul juridic produce efecte numai între părțile contractante, Cf. http://www.dreptonline.ro/resurse/expresii_latine_drept.php (Drept Online, consultat 6.04.2007).

²⁰ *Casus Belli* este „un act săvârșit de un stat împotriva altuia, de natură a justifica războiul” sau „orice eveniment care ar constrânge un stat să recurgă la război” sau „un eveniment care compromite sau amenință în mod grav interesele fundamentale ale unui stat, încălcând drepturile fundamentale ale acestuia, ca onoarea sau independența”. Dreptul internațional contemporan interzice războiul de agresiune, astfel încât în sfera de aplicare a expresiei „casus belli” intră războaiele de autoapărare, individuală sau colectivă. Mircea Malița, *Diplomația*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970, p. 461-462.

mare controlată de greci. Ministerul de Externe al Turciei menționează că limita de 12 mile prevăzută de articolul 3 din Convenția de la Montego Bay „nu este nici obligatorie și nu constituie nici o limită care trebuie aplicată automat, ci este suprafața maximă care poate fi aplicată în măsura în care circumstanțele permit acest lucru”²¹. Guvernul turc consideră că articolul 3 trebuie aplicat doar împreună cu articolul 300 din aceeași Convenție, care precizează că „statele semnatare vor îndeplini cu bună credință obligațiile asumate prin prezenta Convenție și își vor exercita drepturile, jurisdicția și libertățile recunoscute de aceasta, în așa fel încât să nu comită un abuz de drept”²².

La lucrările celei de-a Treia Conferințe asupra dreptului mării, eforturile Turciei de a obține rezultate în favoarea intereselor ei în Marea Egee au fost axate pe trei aspecte: exceptarea aplicării regulii de 12 mile pentru Egee, anularea principiului liniei mediane în delimitarea mării teritoriale și adoptarea unor reguli speciale în privința mărilor semiînchise²³, așa cum este Marea Egee. În ceea ce privește lățimea mării teritoriale, Turcia a propus, în 1976 și în 1978, adăugarea la articolul 2 din textul Convenției a prevederii conform căreia un stat își va exercita dreptul de a-și fixa suprafața mării teritoriale „fără a prejudicia drepturile și interesele statelor litorale vecine”²⁴, însă aceasta nu a fost acceptată la Conferință.

Guvernul Turciei susține că nu acceptă aplicarea limitei de 12 mile marine în cazul Mării Egee, din cauză că bazinul egeean are o formă închisă, cu aproximativ 200 de km pe orizontală, în punctele cele mai depărtate, și 400 pe verticală, și că extinderea limitei mării teritoriale ar dăuna traficului naval intens și drepturilor ei de navigație în zonă. Guvernul de la Atena menționează, la rândul său, că extinderea la 12 mile a mării sale teritoriale nu ar influența în nici un fel navigația, iar practica internațională

---

²¹ Cf. www.mfa.gov.tr/MFA/ForeignPolicy/Regions/EuropeanCountries/EUCountries/Greece/GreeceLinks/Territorial+Waters.htm (Ministerul de Externe al Turciei, consultat 06.2007).

²² Cf. www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/closindx.htm, (Organizația Națiunilor Unite, Convenția dreptului mării, consultat 08.2007).

²³ Propunerea delegației Turciei de a se acorda Mării Egee un statut special a venit la 18 martie 1976, la cea de-a patra sesiune a Conferinței asupra dreptului mării, care a avut loc la New York, între 15 martie și 7 mai 1976, Documentul A/CONF.62/C.2/L.90, Official Records, Third United Nations Conference on the Law of the Sea, volumul V, Office of the Special Representative of the Secretary-General for the Law of the Sea, *The Law of the Sea: Master File Containing References to Official Documents of the Third United Nations Conference on the Law of the Sea*, New York, 1985, p147.

²⁴ Krateros M. Ioannou, *The Greek Territorial Sea*, în Theodore C. Kariotis (ed.), *Greece...*, p.125.

arată că, în acest caz, situația în Egee va fi similară cu cele din alte zone ale lumii unde s-a aplicat această regulă. Ne permitem să dăm aici un exemplu pentru a se înțelege mai bine acest caz. Pentru a ajunge în Marea Nordului vasele europene trebuie să treacă prin mărilor teritoriale ale Suediei, Germaniei și Danemarcei. O situație similară ar putea exista și în Marea Egee. Astfel, extinderea mării teritoriale grecești la 12 mile ar conduce la schimbarea statutului unor strâmători care făceau parte anterior din apele internaționale, acestea devenind parte a mării teritoriale a Greciei.

Deși politicienii turci au declarat cu mai multe ocazii că extinderea la 12 mile a mării teritoriale grecești ar transforma Marea Egee într-o *mare grecească*²⁵, fiind afectată desfășurarea activităților portuare la Egee din cauza închiderii unor porturi turcești în inelele de mare teritorială ale insulelor grecești, articolele 37-44 din Convenția de la Montego Bay prevăd crearea unui regim special pentru strâmtoarele create, numit regimul de *trecere în tranzit*. Conform articolului 38, paragraful 2, prin *trecere în tranzit* se înțelege „exercitarea libertății de navigație și de survol numai în scopul unui tranzit continuu și rapid prin strâmtoare, între o parte a mării libere sau o zonă economică exclusivă și o altă parte a mării libere sau a zonei economice exclusive”²⁶. Mai mult, articolul 17 din Convenția de la Montego Bay prevede și dreptul de *trecere inofensivă* prin marea teritorială a unui stat, în sensul că „navele tuturor statelor riverane sau fără litoral se bucură de dreptul de trecere inofensivă în marea teritorială”²⁷, iar articolul 45, paragraful 2 menționează că „exercitarea dreptului de trecere inofensivă prin strâmători nu poate fi suspendată”²⁸. Aceste reguli se aplică nu numai navelor comerciale și militare, dar și submarinelor în submersiune și avioanelor. În astfel de situații nu este necesară cererea permisiunii de la statul riveran pentru trecerea prin zonele respective, deci navigația internațională nu este afectată.

În baza Convenției de la Geneva (1958), Turcia a admis, prin articolul 3 din Legea nr.476/25.05.1964, că, dacă distanța dintre teritoriul turc și teritoriul țării vecine este mai mică decât lățimea totală a apelor teritoriale ale celor două state și în condițiile în care nu există alte acorduri, atunci linia mediană va descrie frontiera mării teritoriale²⁹. La cea de-a treia

---

²⁵ „Ta Nea”, Atena, nr.9055, 14 ianuarie 1975, p.1.

²⁶ Dumitru Mazilu, *op.cit.*, p.64.

²⁷ *Ibidem*, p.47.

²⁸ *Ibidem*, p.68.

²⁹ Giokaris, Angelos, *O ellinikos enaerios horos ke to FIR Athinon (Spațiul aerian elen și FIR Atena)*, (în continuare: *O ellinikos...*), în Stelios Perrakis, *Aigaio...*, p.80.

Conferința a Dreptului Mării, Turcia a insistat pe ideea că stabilirea limitelor frontierelor maritime între statele vecine având litoralul față în față trebuie să țină cont de „condițiile geografice speciale și de egalitate”³⁰ și a pus la îndoială aplicarea generalizată a regulii liniei mediane. Deși propunerile reprezentanților turci la lucrările Conferinței n-au fost acceptate, guvernul turc a prevăzut în articolul II din Legea 2674/20.05.1982, care a înlocuit Legea 476/25.05.1964, că „apele teritoriale ale Turciei și ale statelor cu litoral adiacent celui turc sau cu litoral care se află vis-à-vis de acesta se stabilesc printr-un acord, iar acest acord va fi redactat în baza principiului echității și luând în considerare toate circumstanțele speciale din regiune”³¹. Profesorul grec Angelos Giokaris susține în articolul său, la care s-a făcut referire în nota de subsol, că această prevedere reprezintă un act unilateral și este în contradictoriu cu articolul 15 din Convenția dreptului mării din 1982. Respectivul articol 15 precizează că, „în cazul în care țărmurile a două state sunt adiacente sau situate față în față, nici unul dintre aceste state nu are dreptul, în lipsa unui acord contrar între ele, să-și extindă marea sa teritorială dincolo de linia mediană” [...]. Dar articolul mai prevede că „această dispoziție nu se aplică totuși în cazul în care, din cauza existenței unor titluri istorice sau a altor împrejurări speciale, este necesar ca marea teritorială a celor două state să fie delimitată în alt mod”. Guvernul turc consideră situația Mării Egee ca fiind una specială și își bazează afirmațiile chiar pe textul articolului care, prin termenul de *împrejurări speciale*, lasă loc de interpretări.

Luând în considerare prevederile dreptului internațional, amenințarea cu război a Turciei poate fi apreciată ca nejustificată și constituie o încălcare a articolul 2, paragraful 4 din Carta Națiunilor Unite, care stipulează că statele membre ONU nu trebuie să “folosească amenințarea sau forța împotriva integrității teritoriale sau a independenței politice a niciunui stat”³². Guvernul elen consideră că amenințarea Turciei nu este justificată, deoarece în lume au existat situații asemănătoare, care au fost soluționate conform dreptului internațional. Astfel, într-o situație similară se aflau și țărilor din Goflul Persic, în iulie 1972³³, când, printr-un decret, Sultanatul

---

³⁰ *Ibidem*, p.81.

³¹ Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea, Office of Legal Affairs, *The Law of the Sea. National Legislation on the Territorial Sea, the Right of Innocent Passage and the Contiguous Zone*, United Nations, New York, 1995, p. 385.

³² Cf. <http://www.un.org/aboutun/charter/> (Organizația Națiunilor Unite, consultat 9.05.2007).

³³ Cf. <http://www.state.gov/documents/organization/61497.pdf>, (Departamentul de Stat American, consultat 9.05.2007).

Oman și-a extins suprafața mării teritoriale la 12 mile și o porțiune din coridorul internațional existent în strâmtoarea Hormuz a devenit parte a mării teritoriale a sultanatului. În ciuda faptului că majoritatea rutelor petroliere mondiale trec prin această strâmtoare, nici un stat nu a amenințat cu război un alt stat din cauza acestei extinderi.

Guvernul turc declară că, în cazul în care autoritățile elene extind suprafața mării teritoriale la 12 mile, întreaga peninsulă turcă ar fi sufocată din cauză că autoritățile turce ar trebui să ceară permisiunea Greciei ori de câte ori o navă sau un avion din Turcia s-ar angaja pe rute din Marea Egee și, astfel, menținerea limitei de 6 mile de ape teritoriale este direct legată de păstrarea intereselor Turciei în zonă. Pentru a-și susține cauza, autoritățile turce au realizat și calculele corespunzătoare unei eventuale extinderi a apelor teritoriale ale Greciei. Astfel, prin prezenta suprafață de 6 mile a mării teritoriale, Grecia deține aproximativ 43,5% din Marea Egee, iar Turcia doar 7,5%. Cele 49% rămase formează suprafața mării libere din Egee. Turcia pretinde că extinderea suprafeței mării teritoriale grecești peste limita de 6 mile ar constitui un abuz de drept din mai multe motive:

a. O astfel de acțiune ar transforma Marea Egee într-o *mare grecească*, în detrimentul intereselor Turciei. În cazul unei extinderi, Turcia, cu cei 2820 km de litoral la Marea Egee, nu ar mai avea ieșire la Egee și ar rămâne doar cu marea teritorială, beneficiind de o proporție diminuată de mare liberă care să-i servească scopurilor ei militare, economice sau de navigație. Guvernul turc consideră că Grecia ar fi singura beneficiară de extinderea apelor teritoriale în Egee, deoarece acest lucru ar conduce la creștea suprafeței marine controlate de Grecia „de la 43,7% la 71,5%, în timp ce întiderea mării teritoriale a Turciei ar crește doar de la 7,4% la 8,7%”³⁴, iar suprafața mării libere ar fi redusă de la 49% la 19,7%³⁵ și fragmentată din cauza dispunerii și unirii inelelor de mare teritorială din jurul insulelor grecești.

b. Ar bloca accesul Turciei la marea liberă din Egee. În condițiile prezente, Turcia are 126,5 km de la coasta de vest până în largul Egeei. Extinderea apelor teritoriale ale Greciei ar face ca distanța aceasta să se reducă la 11,9 km, numărul actual al punctelor de acces de pe coasta de vest a Turciei spre marea liberă ar fi redus, rutele maritime din Egee spre Mediterana ar trece prin marea teritorială greacă, iar Izmir, al doilea cel mai mare port al Turciei, ar fi izolat de apele internaționale.

---

³⁴ Nicholas P. Katsepontes, *Prospects for Joint Resource Development: The Case of the Aegean Sea*, (în continuare: *Prospects...*) în Aldo Chircop (ed.), *The Aegean Sea ...*, p. 160.

³⁵ Cf. www.turkishembassy.org/index.php?option=com_content&task=view&id=225&Idemid=240, (Ambasada Turciei din Washington DC, consultat 08.2007), vezi Anexa 1.

c. Ar afecta interesele militare, economice și științifice ale Turciei. Ca rezultat al restrângerii mării libere din Egee, Turcia nu ar avea posibilitatea de a efectua exerciții militare în zonă și ar pierde flexibilitatea de a organiza defensivă coastei de vest a Anatoliei.

Guvernul de la Ankara susține că problema mării teritoriale este legată de alte dispute din Egee, iar extinderea suprafeței acesteia ar fi contrară relațiilor de bună vecinătate și ar avea impact negativ asupra rezolvării celorlalte probleme. Mai mult, autoritățile turce au cerut stabilirea unei reguli speciale pentru Marea Egee, dar, din păcate, existența unui singur obiectant este insuficientă pentru formarea unei reguli. În lume există mai mult de 130 de state care doresc extinderea mării teritoriale la 12 mile, aceasta constituind o practică comună și larg folosită, prevăzută de Convenția dreptului mării.

Guvernul grec și-a exprimat de mai multe ori interesul de a-și exercita dreptul la 12 mile, așa cum a procedat și Turcia, încă din 1964, în cazul Mării Negre și a Mediteranei, precizând că navigația internațională în zonă nu va fi afectată. Există, totuși, un aspect care îngrijorează cel mai mult autoritățile de la Ankara și anume legătura dintre chestiunea suprafeței mării teritoriale și cea a platoului continental. Extinderea mării teritoriale grecești la 12 mile ar avea un impact major asupra delimitării platoului continental dintre cele două state. Georgios Papadimitriou propune în lucrarea sa *I diafora gia tin yfalokripida tou Aigaiou ke to kypriako provlima (Disputa platoului continental din Egee și problema cipriotă)*³⁶ ca problema liberei navigații în zona Egeei să fie rezolvată printr-un cadru juridic adecvat, care să reglementeze acest aspect.

Problema platoului continental din Marea Egee

Grecia este un stat litoral și are în jur de 3000 de insule în Marea Egee, dintre care un mare număr posedă propriul lor platou continental, însă nu poate proceda la extinderea suprafeței acestuia până la limita minimă de 200 de mile, așa cum prevede dreptul internațional, din cauză că, în anumite zone, distanța între litoralul grec și litoralul turc este mai mică de 400 de mile, adică mai puțin decât distanța necesară pentru exercitarea acestui drept. Această distanță insuficientă între platourile continentale ale Greciei și al Turciei a fost motivul apariției ideii de împărțire a platoului continental în baza unui acord între părți. În cazul în care părțile nu puteau ajunge la un acord, articolul 6 din Convenția de la Geneva asupra platoului continental

---

³⁶ Papazisis, Atena, 1975, p. 29.

(1958)³⁷ prevedea ca delimitarea platoului continental între două state să se facă în baza principiului echidistanței, adică printr-o *linie mediană*, însă această metodă era simplu de aplicat în anumite situații, dar dificil în cazul unor sisteme geografice complexe, așa cum era Marea Egee.

Istoricul problemei

Marea Egee este o mare relativ adâncă și mărginită de litoralele Greciei și Turciei, țări ale căror insule și spațiu continental sunt situate foarte aproape. Adoptarea la nivel internațional a criteriului de 200 de mile de platou continental nu are un impact major asupra spațiului Mării Egee, deoarece acest criteriu nu poate fi aplicat în toate zonele ei.

Chestiunea platoului continental egean a apărut, pentru prima dată, la 1 noiembrie 1973, când guvernul de la Ankara a publicat, în Monitorul Oficial al Turciei, hotărârea de a acorda companiei petroliere turce *TPAO*³⁸, începând cu 18 octombrie 1973³⁹, douăzeci și șapte de autorizații de explorare și exploatare petrolieră, unele fiind în zone maritime din afara mării teritoriale turce și care aparțineau insulelor grecești din nord-estul Egeei⁴⁰. Dar aceste zone erau deja alocate de către guvernul elen⁴¹ unor companii străine, pentru explorare și exploatare. Guvernul turc a publicat și o hartă a Mării Egee, care indica mai multe zone marine și insule grecești ca fiind turcești. Harta emisă de guvernul turc descria frontiera dintre Grecia și Turcia printr-o linie mediană, echidistantă față de litoralul vestic al Turciei și cel al Greciei continentale și care trecea prin mijlocul Egeei. Această hartă ignora existența insulelor grecești și dreptul lor de a avea platou continental, așa cum prevede dreptul mării.

Grecia a protestat în privința acțiunilor guvernului turc și a urmat un schimb de note diplomatice între cele două state. La 27 februarie 1974,

---

³⁷ Cf. http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/8_1_1958_continental_shelf.pdf, (Organizația Națiunilor Unite, Convenția de la Geneva asupra platoului continental din 1958, consultat 08.2007).

³⁸ *TPAO* sau *Turkyie Petrolleri Anonim Orgakligina*.

³⁹ Georgios Papadimitriou, *I diafora gia tin yfalokripida tou Aigaiou ke to kypriako provlima (Divergența privind platoul continental din Marea Egee și problema cipriotă)*, Papazisi, Atena, 1975, p.46.

⁴⁰ Insulele respective erau Lemnos, Samothrake, Lesbos, Chios, Aghios Efstratios, Psara, Antipsara.

⁴¹ În 1961, Grecia a acordat pentru prima dată autorizații de explorare și exploatare petrolieră în zone aflate sub suveranitate greacă. În 1973, compania *Oceanic* a descoperit rezerva de petrol *Prinou I*, în jurul insulei grecești Thasos, Giorgos Christou & Pavlos Christou, *Ellinotourkiki dieneksi (Divergența greco-turcă)*, Dekeleia, Atena, 1984, p.61.

Ambasada Turciei a răspuns guvernului grec cu o *notă verbală*, în care se precizau următoarele:

a) „Zona revendicată de Turcia este prelungirea naturală a peninsulei Anatolia, lucru demonstrat printr-un studiu geomorfologic efectuat de către Turcia.

b) Astfel, insulele grecești aflate în apropierea litoralului turc nu au propriul lor platou continental.

c) O delimitare a platoului continental prin metoda echidistanței nu este conformă cu dreptul internațional, din cauza caracterului special al Mării Egee.

d) Trebuie să se ajungă la o soluție printr-un acord între părți, în baza dreptului internațional”⁴².

Guvernul Turciei a acceptat propunerea autorităților de la Atena de a începe negocieri pentru a se ajunge la un acord, „la o dată care va fi indicată de guvernul grec”⁴³. Acest lucru nu a mai fost realizat, din cauza perioadei politice instabile care a urmat în Grecia, a loviturii de stat din Cipru și a operațiunilor militare conduse de Turcia, dar și din cauza căderii regimului coloneilor de la Atena. Trimiterea, la 29 mai 1974, a vasului turc *Candarlı*, pentru cercetări petroliere în zone grecești din Egee, însoțit de vase de război turce, a semnalat începutul tensiunilor legate de Marea Egee, cunoscute sub denumirea de *disputa egeană*.

La 18 iulie 1974, Turcia a publicat în Monitorul Oficial o serie de autorizații noi de explorare petrolieră în zona de sud a Egeei, în apropierea litoralului insulelor grecești. Grecia a protestat, prin nota verbală din 22 august 1974⁴⁴, și a considerat gestul turcilor ca fiind un act unilateral de delimitare a platoului continental. Criza creată a atins cote maxime în 1976, când vasul turc de cercetări marine, *Sismik I*, a efectuat prospecțiuni în platoul continental al insulelor grecești din estul Egeei. Problema a fost înaintată Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite și Curții Internaționale de Justiție de la Haga, care au recomandat părților să se abțină de la orice acțiune unilaterală legată de platoul continental și să rezolve problema delimitării acestuia prin negocieri bilaterale.

Până în prezent, guvernul grec susține că, din perspectiva dreptului internațional, chestiunea platoului continental din Marea Egee este singura problemă între Grecia și Turcia și că aceasta trebuie rezolvată doar prin

---

⁴² Christos L. Rozakis, *The Greek Continental Shelf*, în Theodore C. Kariotis (ed.), *Greece and the Law of the Sea*, (în continuare: *Greece...*), Kluwer Law International, The Hague, 1997, p.94.

⁴³ *Ibidem*, p.94.

⁴⁴ *Ibidem*, p.112.

recursul comun la Curtea Internațională de Justiție de la Haga. Guvernul de la Ankara neagă faptul că insulele grecești ar avea dreptul la platou continental și susține că linia de delimitare a acestuia trebuie să fie linia mediană din Marea Egee. Dacă acest scenariu ar fi pus în practică, atunci insulele grecești din partea de est a Egeei ar fi izolate într-o zonă de suveranitate turcă. La 24 decembrie 1974, la încheierea unui an deosebit de tensionat în ceea ce privește relațiile greco-turce, ambasadorul grec la Ankara, Dimitris Kosmadopoulos, scria în jurnalul său că „în afară de catastrofa din Cipru, au luat naștere și s-au extins două probleme noi și amenințătoare: cea a platoului continental și cea a spațiului aerian”⁴⁵. În acest sens au fost făcute și unele declarații provocatoare ale câtorva membri din guvernul turc. Mai exact, în legătură cu Marea Egee, primul-ministru al Turciei, Sadi Irmak, a declarat, la 18 ianuarie 1975, că „nu voi ceda Egeea nimănui. Jumătate din Egee este a noastră. Platoul continental care ne aparține se întinde chiar dincolo de mijlocul Egeei”⁴⁶. În zilele de 22 și 23 ianuarie 1975, ministrul de externe turc, Melih Esenbel, a declarat că „jumătate din Egee aparține Turciei și cealaltă jumătate Greciei”⁴⁷. La 27 ianuarie 1975, Dimitris Kosmadopoulos menționa în jurnal că, la întâlnirea cu Esenbel, nu a întârziat să-i ceară explicații despre declarațiile sale. „Mi-a răspuns că a vrut doar să doboare teoria grecilor cum că Marea Egee ar fi un lac grecesc. Știți bine, i-am răspuns întrerupându-l, că nici un grec de bună-credință nu a susținut niciodată ceva de genul acesta”⁴⁸.

În timp ce Turcia consideră delimitarea platoului continental din Egee o divergență de natură politică, ce poate fi rezolvată doar prin negocieri bilaterale, Grecia susține că problema este una juridică și singurul for în măsură să analizeze și să rezolve această chestiune este Curtea Internațională de Justiție. Pentru o înțelegere mai ușoară a textului, vom defini termenii de divergență juridică și politică. Astfel, termenul de divergență *juridică* denumește neînțelegerea dintre două state în ceea ce privește interpretarea și aplicarea anumitor prevederi ale dreptului internațional, iar cel de divergență *politică* definește situația în care un stat dorește rezolvarea unei probleme fără a se aplica regulile dreptului internațional, ci prin semnarea unui acord special cu celălalt stat⁴⁹.

---

⁴⁵ Dimitris Kosmadopoulos, *Odioporiko enos presvi stin Anghira 1974-1976 (Viața unui ambasador la Ankara 1974-1976)*, Elliniki Evroekdotiki, Atena, 1988, p.184.

⁴⁶ *Ibidem*, p.194.

⁴⁷ „Ta Nea”, Atena, nr.9063, 23 ianuarie 1975, p.1.

⁴⁸ Dimitris Kosmadopoulos, *op.cit.*, p.193.

⁴⁹ Krateros Ioannou, *Diethnes dikairo ke elliniki eksoteriki politiki, 1983-1988 (Drept internațional și politica externă greacă, 1983-1988)*, Sakkoulas, Atena/Komotini, 1989, p.13.

Considerând problema platoului continental ca fiind una juridică, guvernul grec a propus, la 27 ianuarie 1975⁵⁰, recursul la Curtea Internațională de Justiție de la Haga. Ministrul de externe al Greciei, Dimitris Bitsios, nota în jurnalul său că, „atunci când a văzut că există poziții adevărate în privința stabilirii limitelor platoului continental, Grecia a propus Turciei recursul în comun la Curtea de la Haga. Ankara, care a dovedit și în cazul Ciprului că este alergică la procedurile internaționale, a negat practica și dreptul internaționale”⁵¹. Dimitris Bitsios mai semnala în jurnalul său că întâlnirile periodice ale miniștrilor de externe la Strasbourg au fost, de multe ori, de folos, din unghiul convorbirilor din culise. La aceste întâlniri a devenit obișnuință să aibă convorbiri particulare cu omologul său turc, Ihsan Çağlayangil, însă, după cum preciza Bitsios, întâlnirile lor nu aveau și rezultate.

„În ansamblu, scopul era, ca și cel de la Bruxelles și New York, să sumarizăm decursul negocierilor privind problemele greco-turce din Egee. Cu Çağlayangil discutam despre punctele de dezacord ale negociatorilor. Însă nu aveam rezultate, din cauză că aveam și noi dezacorduri pe această temă, mai ales asupra criteriilor pe care se bazau negocierile. Ministrul turc spunea «problema este una politică», iar eu răspundeam: «legală. Toate țările care au avut o divergență în privința platoului [n.ns. continental] au rezolvat-o în baza prevederilor dreptului internațional sau recurgând la Curtea de la Haga». Oricum am fi abordat tema, oricât ar fi ținut discuția, la sfârșit apărea același dezacord”⁵².

„Există convenții care reglementează modalitatea de stabilire a limitelor platoului continental între două state vecine. Există hotărâri ale Curții Internaționale de Justiție, există practica internațională, cu alte cuvinte acordurile semnate de alte state în condiții asemănătoare. Dacă neglijezi toate acestea, ajungi la o negociere ca are ca singur criteriu „asta vreau, asta cer”. Turcii știu că poziția lor nu este susținută de nici un precedent, dar și că cererile lor nu au bază juridică”⁵³.

La început Turcia a abordat problema folosind argumente legale, iar primii-miniștri de atunci ai Greciei și Turciei, Konstantinos Karamanlis și, respectiv, Süleyman Demirel, au fost de acord cu recursul la Curtea Internațională de Justiție. La 31 mai 1975, cei doi s-au întâlnit la Bruxelles,

---

⁵⁰ „Ta Nea”, Atena, nr. 9067, 28 ianuarie 1975, p.1.

⁵¹ Dimitris Bitsios, *Fylla apo ena imerologio (Pagini de jurnal)*, Estia, Atena, 1978, p.100.

⁵² *Ibidem*, p.63.

⁵³ *Ibidem*, pp.63-64.

unde au semnat un *Comunicat*⁵⁴ în care se preciza că problema platoului continental era separată de celelalte chestiuni bilaterale: astfel, prima trebuia rezolvată prin recursul la Curtea Internațională de Justiție, iar celelalte prin negocieri bilaterale. Această poziție a fost abandonată, la 23 septembrie 1975, când Turcia a început să folosească argumentele de natură geomorfologică, amintite de noi mai sus. Ambasadorul grec la Ankara, Dimitris Kosmadopoulos, a făcut numeroase demersuri pentru a se stabili întâlnirea experților negociatori pe problema platoului continental, așa cum se stabilise în comunicatul din 31 mai 1975, de la Bruxelles. După mai multe amânări, guvernul turc a acceptat o întâlnire a negociatorilor, la 25 septembrie 1975, la Paris⁵⁵, însă cu două zile înaintea întâlnirii respective, responsabili din Ministerul de Externe al Turciei au cerut ambasadorului Kosmadopoulos ca în textul anunțului negocierilor să nu se facă referire la comunicatul comun și la promisiunea făcută de cele două părți, ci „la chestiunea de interes comun a zonelor de platou continental și la problemele cunoscute dintre cele două țări”⁵⁶. Dimitris Kosmadopoulos scria astfel în jurnalul său: „M-a chemat azi Elekdağ [n.ns. Sükrü Elekdağ, secretar în Ministerul de Externe al Turciei] la minister [...]. Explicându-mi scopul întâlnirii noastre, mi-a dat ciorna anunțului comun care urma să fie făcut în câteva zile, după întâlnirea lui Tzounis [n.ns. Ioannis Tzounis, director general în Ministerul de Externe al Greciei, reprezentantul negociator pe problema platoului continental] și a lui Bilge [n.ns. Suat Bilge, reprezentantul negociator al Turciei pe problema platoului continental] de la Paris.

Am citit textul pe care mi l-a înmănat. M-am frecat bine la ochi, crezând că mă înșală vederea: nu exista nici un cuvânt amintit în hârtia lor despre redactarea recursului comun la Curtea Internațională de Justiție, așa cum se stabilise la întâlnirea premierilor [n.ns. din 31 mai 1975].

Mi-am exprimat imediat obiecțiile. Mi s-a spus că problema platoului continental nu este una singulară, ci se încadrează într-o listă mai lungă de probleme și că există mai multe căi de a o rezolva, una dintre ele fiind și recursul la Curtea Internațională de Justiție. Mi-au mai spus că poate n-ar trebui să ajungem la Haga și că guvernul turc nu era pregătit să anunțe public că problema platoului continental va fi înaintată Curții Internaționale de Justiție. De altfel, lucru scris mare și clar în comunicatul de la Bruxelles!

---

⁵⁴ (în engleză: *Joint Communiqué*), „Ta Nea”, Atena, nr.9158, 2 iunie 1975, p.1.

⁵⁵ Konstantinos Svolopoulos (ed.), *Konstantinos Karamanlis, Arheio, Gekonota ke Keimena (Konstantin Karamanlis, Arhivă, Date și Texte)*, (în continuare: *KKA....*), vol.9, Fundația Konstantinos Karamanlis / Ekdotiki Athinon, 1997, vol.9, p.40.

⁵⁶ Dimitris Kosmadopoulos, *op.cit.*, p.263.

Am accentuat că, așa cum scrie și în comunicatul de la Bruxelles, problema trebuie rezolvată la Curtea Internațională de Justiție [...] și că, dacă din motive pe care nu le puteam înțelege, Turcia dorea amânarea întâlnirii negociatorilor, întâlnire premergătoare recursului comun la Haga, am putea hotărî o scurtă amânare. Am mai subliniat că guvernul meu rămâne fidel înțelegerii de la Bruxelles, conform căreia recursul la Curtea Internațională de Justiție avea întâietate și era imperioasă⁵⁷.

La 25 septembrie 1975, ambasadorul grec scria în jurnal că, deși avusese o discuție scurtă cu Sükrü Elekdağ, gândul celor discutate l-a ținut treaz toată noaptea. „Doamne, greu de digerat această mentalitate și instabilitate, de dragul căreia Grecia trebuie fie să dea înapoi, fie să se adapteze de fiecare dată când turcii susțin idei nebunești și fără bază legală”⁵⁸. La 30 septembrie 1975, guvernul turc i-a transmis ambasadorului grec că nu mai era de acord cu recursul comun la Curtea Internațională de Justiție, ci dorea negocieri bilaterale pentru delimitarea platoului continental și chiar „o exploatare în comun a resurselor acestuia”⁵⁹. După cum nota și Kosmadopoulos, această schimbare de atitudine a venit în perioada pre-electorală din Turcia, în scopul contracarării atacurilor venite la adresa guvernului din partea șefului opoziției, Bülent Eçevit, care susținea că guvernul „a fost târât de Grecia la Curtea Internațională de Justiție”⁶⁰. Guvernul Turciei a formulat în așa manieră anunțul acestei schimbări de atitudine a Turciei încât a făcut să pară a fi decizia Greciei, care avusese unele puncte de dezacord cu Turcia în privința delimitării platoului continental. Redăm în continuare un fragment din acest anunț: „În viziunea guvernului turc, întâlnirea de la Paris, care nu a mai avut loc, este o șansă pierdută. La această întâlnire s-ar fi putut începe o examinare amănunțită a tuturor chestiunilor legate de platoul continental al Egeei, dar și redactarea unui acord special. [...] Guvernul turc repetă că cea mai bună metodă de rezolvare a unor astfel de divergențe este cea a negocierilor bilaterale; un acord drept bazat pe principii drepte”⁶¹.

În răspunsul său din 2 octombrie 1975, guvernul grec preciza că singura cale de stabilire a limitelor platoului continental era recursul la Curtea Internațională de Justiție. La rândul său, Guvernul Turciei menționa în nota verbală trimisă Ambasadei Greciei, la 18 noiembrie 1975, că

---

⁵⁷ *Ibidem*, pp.263-264.

⁵⁸ *Ibidem*, p.265.

⁵⁹ Konstantinos Svoloopoulos (ed.), *KKA...*, vol.9, p.42.

⁶⁰ Dimitris Kosmadopoulos, *op.cit.*, p.267.

⁶¹ Konstantinos Svoloopoulos (ed.), *KKA...*, vol.9, p.53.

aproape toate statele din lume preocupate de delimitarea platoului continental își rezolvau problemele prin negocieri bilaterale sau multilaterale și invita guvernul elen la negocieri:

„Guvernul Turciei dorește să amintească guvernului grec că simplul schimb de note nu ține locul negocierilor. [...] Astfel, guvernul turc invită, cât mai curând, guvernul elen la o întâlnire în scopul începerii negocierilor și a unei examinări amănunțite a tuturor posibilităților de rezolvare dreaptă a divergenței”⁶².

La 19 decembrie 1975, guvernul grec a transmis Turciei o notă în care se făcea referire la natura negocierilor bilaterale la care Grecia accepta să participe. Autoritățile de la Atena au acceptat negocierile cu guvernul turc doar în ceea ce privește pregătirea documentației necesare procedurii de la Haga: „Guvernul grec crede că, din moment ce negocierile sunt atât de necesare pentru redactarea textului recursului comun la Curtea Internațională de Justiție, trebuie să se găsească soluții în cursul negocierilor, astfel încât să dispară punctele divergente dintre cele două guverne, în privința platoului continental din Marea Egee. Dacă guvernul turc este de acord cu cele de mai sus, guvernul grec propune o întâlnire în acest sens la mijlocul lunii ianuarie 1976”⁶³.

Retragerea Turciei din poziția acceptată în 1975, la Bruxelles, a agravat problema delimitării platoului continental, pierzându-se o șansă de a rezolva această chestiune pe juridică. Mai mult decât atât, la reuniunile celei de-a treia Conferințe a dreptului mării, Guvernul Turciei a insistat pe schimbarea statutului juridic al Mării Egee, considerând-o ca o *mare semînchisă*, care implica o deviere de la regulile internaționale ale delimitării platoului continental. Guvernul Turciei și-a susținut ideea negării existenței platoului continental al insulelor, însă această pretenție, deși contrară și cu prevederile Convenției de la Geneva asupra platoului continental și cu cele ale Convenției de la Montego Bay, își găsește sprijin în jurisprudența Curții Internaționale de Justiție, din anii 1960. Vom face referire pe scurt la acest aspect: egalitatea dintre insule și continent în ceea ce privește delimitarea platoului continental a fost subminată pentru prima dată de decizia Curții Internaționale de Justiție în cazul Mării Nordului. După cum precizează și profesorul Christos Rozakis într-un articol, „marea lovitură a fost faptul că, deși exista deja o practică internațională impresionantă, formată în baza articolului 6 din Convenția de la Geneva, Curtea nu a acceptat

---

⁶² *Ibidem*, p.55.

⁶³ *Ibidem*, p.56.

caracterul cutumiar al principiului echidistanței și a propus, în locul acestuia, o nouă metodă de delimitare bazată pe principii echitabile⁶⁴. Astfel, s-a produs o șubrezire a statutului insulelor în procesul de delimitare a platoului continental⁶⁵, folosită de guvernul turc în revendicările sale.

În ceea ce privește guvernul de la Atena, argumentele aduse de Turcia sunt considerate ca lipsite de bază legală, deoarece articolul 121 din Convenția de la Montego Bay menționează că insulele care sunt propice locuirii umane sau a unei vieți economice proprii au platou continental și *zonă economică exclusivă*⁶⁶. Articolul 76, paragraful 1 din Convenția de la Montego Bay menționează că „platoul continental al unui stat riveran cuprinde fundul mării și subsolul regiunilor submarine situate dincolo de marea sa teritorială, pe toată întinderea prelungirii naturale a teritoriului terestru al acestui stat, până la limita externă a marginii continentale sau până la o distanță de 200 de mile marine de la liniile de bază”⁶⁷. Termenul de *mare semiînchisă* folosit de guvernul turc nu poate fi aplicat în cazul Mării Egee, deoarece, conform articolului 122 din aceeași convenție, „prin expresia *mare închisă sau semiînchisă* se înțelege un golf, un bazin sau o mare, înconjurate de mai multe state și legate de o altă mare sau de ocean printr-un pasaj îngust sau format, în întregime sau în principal de mările teritoriale și zonele economice exclusive ale mai multor state”⁶⁸, ceea ce nu

---

⁶⁴ Christos L. Rozakis, *The Greek Continental Shelf*, în Theodore C. Kariotis (ed.), *Greece...*, p.79.

⁶⁵ Prima consecință practică a acestei schimbări se regăsește în cazul platoului continental dintre Marea Britanie și Franța, unde Curtea de Arbitraj a considerat că metoda echidistanței „nu era decât una dintre numeroasele metode de delimitare, toate servind scopului fundamental al delimitării echitabile”. Aplicând mai multe tehnici, inclusiv prevederile art.6 din Convenția de la Geneva, Curtea de Arbitraj a decis ca Channel Islands, grup de insule britanice aflate foarte aproape de litoralul Normandiei, deși aveau dreptul la o zonă de platou continental de 12 mile în jurul lor, să aibă o întindere a platoului continental de 9 mile și o suprafață a apelor teritoriale de 3 mile. Astfel, Curtea a luat în considerare poziția insulelor foarte apropiate de Franța și depărtarea lor geografică de Marea Britanie, *Ibidem*, p.79.

⁶⁶ Conform articolul 55 din Convenția de la Montego Bay, „zona economică exclusivă este o zonă situată dincolo de marea teritorială și adiacentă acesteia, supusă unui regim juridic special”. Articolul 56 prevede că „în zona economică exclusivă, statul riveran are: a) drepturi suverane în scopul explorării și exploatării, conservării și gestiunii resurselor naturale, biologice și nebiologice, ale fundului mării, ale subsolului acestuia și ale apelor de deasupra [...], b) amplasarea și folosirea de insule artificiale, instalații și lucrări; cercetarea științifică marină; protecția și conservarea mediului marin.” [...], *Ibidem*, p.81.

⁶⁷ Dumitru Mazilu, *op.cit.*, p.98.

⁶⁸ *Ibidem*, p.156.

este situația Mării Egee. În orice caz, articolul 123 prevede că singura consecință a unei situații de mare semiînchisă se referă la cooperarea în domeniul mediului, al cercetării științifice și al gestionării resurselor vii și nu la delimitarea platoului continental. Mai există o serie de factori care vin în susținerea articolului 121 din Convenția de la Montego Bay, privitor la platoul continental al insulelor, și anume mai multe caracteristici ale insulelor grecești din Egee: populația, care este aproximativ 15% din populația totală a Greciei, importanța economică a insulelor, mărimea lor, dar și legătura continuă a acestora cu Grecia continentală și, deci unitatea lor indivizibilă.

În anul 1976, în urma activităților de cercetare petrolieră, conduse de Turcia în zona insulelor grecești, și a încălcării repetate a limitelor platoului continental grec, Grecia s-a adresat Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite și Curții Internaționale de Justiție de la Haga. Astfel, la 10 august 1976, reprezentantul permanent al Greciei la ONU, ambasadorul Yiorgos Papoulias, depunea plângerea la Consiliul de Securitate. Se preciza că repetatele încălcări ale drepturilor de suveranitate ale Greciei amenințau pacea și securitatea în zonă. În aceeași zi, la Haga, ambasadorul Nicholas Karandreas depunea plângere la Curtea Internațională de Justiție, prin care se cerea luarea de măsuri interimare de protecție:

- recunoașterea caracterului ilegal al acțiunilor turce și interzicerea repetării lor;
- recunoașterea platoului continental al insulelor ei;
- stabilirea limitelor platoului continental pentru Grecia și Turcia⁶⁹.

La 25 august, Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite a emis hotărârea cu nr.395/1976, în care se recomanda părților să se abțină de la acțiuni unilaterale, pentru a se putea continua negocierile bilaterale și să ia în considerare posibilitatea înaintării cazului spre judecare Curții Internaționale de Justiție, singurul for în măsură să emită o hotărâre în privința divergenței juridice existente. Consiliul de Securitate al ONU a respins cererea Greciei de adoptare a unor măsuri interimare împotriva Turciei și nu a făcut referire la platoul continental al insulelor.

La 11 septembrie 1976, Curtea Internațională de Justiție a respins, cu 12 voturi pentru și unul împotriva⁷⁰, cererea Greciei de a se lua măsuri

---

⁶⁹ Hotărârea Curții Internaționale de Justiție din 11.09.1976, Cf. <http://www.icj-cij.org/icjwww/icas/igt/igtframe.htm>, (consultat 04.2007).

⁷⁰ Este vorba de votul judecătorului ad-hoc, Michalis Stassinopoulos, fost președinte al Republicii Elene, fost președinte al Consiliului de Stat, Hotărârea Curții Internaționale de Justiție privind cererea pentru luarea de măsuri interimare de protecție, Cf. <http://www.icj-cij.org/icjwww/icas/igt/igtframe.htm>, consultat 5.04.2007.

interimare de protecție în privința Turciei, deoarece, conform hotărârii cu numărul 395/25 august 1976, a Consiliului de Securitate al ONU, nu exista motiv pentru luarea unor astfel de măsuri. Curtea a apreciat că cercetărilor respective nu se creaseră drepturi în favoarea Turciei. La sfârșitul lunii septembrie 1976, Grecia a respins cererea Turciei de a-și retrage cazul de la Curtea de Justiție.

În conformitate cu decizia Consiliului de Securitate, la 11 noiembrie 1976, Turcia și Grecia au semnat, la Berna, un acord prin care se angajau să continue negocierile în vederea ajungerii la un rezultat în privința delimitării platoului continental și să se abțină de la orice acțiune provocatoare în Egee. După semnarea acordului de la Berna, Grecia și-a menținut plângerea la Curtea Internațională de Justiție, respingând cererea ulterioară a Turciei de a-și retrage cazul înainte de începerea dialogului. Între 10 și 11 martie 1978 a avut loc, la Montreux, în Elveția, întâlnirea primilor miniștri ai Greciei și Turciei pentru a discuta problemele dintre cele două state. Premierul turc, Bülent Eçevit, a insistat pe continuarea negocierilor în privința platoului continental și pe explorarea și exploatarea în comun a acestuia: „Propunerile noastre în ceea ce privește platoul continental au la bază ideea exploatării în comun a mării libere. Cred că oricare ar fi soluția în această problemă, ea trebuie să prevadă exploatarea în comun. Și asta deoarece se va asigura cooperarea între Grecia și Turcia”⁷¹.

La rândul său, premierul grec, Konstantinos Karamanlis, a declarat că, în cazul în care intervin neînțelegeri între părți în timpul negocierilor, cea mai bună soluție este recursul în comun la Curtea Internațională de Justiție: „Problema platoului continental este una de delimitare. Cum au rezolvat alte țări problema delimitării platoului continental? Mai întâi au negociat și când negocierile au eșuat au recurs la arbitraj sau la Curtea Internațională de Justiție. Ar trebui să facem la fel. Ar trebui să încercăm să rezolvăm divergențele prin negocieri ferme. Dacă observăm că opiniile noastre diferă foarte mult, atunci va trebui să recurgem la arbitraj sau la Curtea Internațională de Justiție de la Haga. Pun accent pe cuvintele „negocieri ferme”, deoarece poziția turcă nu e fermă. La întâlnirea noastră de la Bruxelles, am hotărât împreună cu domnul Demirel în privința procedurii pe care tocmai v-am descris-o. Dar mai târziu el și-a schimbat opinia. A refuzat să aplice ceea ce am hotărât”⁷².

---

⁷¹ Konstantinos Svolopoulos (ed.), *KK4...*, vol.10, p.139.

⁷² *Ibidem*, p.136.

Precizăm că dialogul între cele două state s-a desfășurat în paralel cu procedura Curții Internaționale de Justiție, care a continuat până la 19 decembrie 1978, când Curtea Internațională de Justiție a decis că nu poate rezolva plângerea unilaterală a Greciei⁷³, deoarece actul semnat la Bruxelles nu avea caracter coercitiv. Curtea Internațională de Justiție și-a bazat hotărârea pe faptul că, în 1928, Grecia a devenit parte contractantă a *Actului General de Arbitrare*⁷⁴ și a semnat o clauză care excludea disputele legate de „statutul teritorial al Greciei”⁷⁵. Curtea Internațională de Justiție a încadrat delimitarea platoului continental în această categorie.

Deși, începând cu 1975, guvernele grec și turc au căzut de acord în privința găsirii unei soluții la disputa platoului continental, problema a luat forma unei dispute *procedurale*⁷⁶ – după cum susține cercetătorul grec, Christos Rozakis, – celor două guverne rămânându-le doar să stabilească *metoda* de rezolvare a disputei. Guvernul Turciei a fost mereu adeptul ideii delimitării platoului continental prin negocieri bilaterale, considerând problema ca fiind de natură politică. Autoritățile de la Atena, în schimb, susțin că problema este una tehnico-juridică și trebuie rezolvată doar pe cale juridică, prin recursul la Curtea Internațională de Justiție de la Haga. Grecia a acceptat la început negocierile bilaterale, însă doar în scopul redactării recursului comun la Curtea Internațională de Justiție și nu ca metodă propriu-zisă pentru delimitarea platoului continental din Egee. Luând în considerare latura juridică a acestei probleme, dificultățile tehnice pe care le întâmpină cele două state în delimitarea platoului continental din Marea Egee, dar și tensiunea creată în relațiile politice dintre Atena și Ankara, ne permitem să considerăm că recursul la Curtea Internațională de Justiție sau la tribunalul arbitral⁷⁷ poate fi soluția optimă în cazul platoului continental, deoarece intervenția obiectivă a unei instituții internaționale de arbitraj va culmina cu emiterea unei hotărâri definitive, conforme cu dreptul internațional, hotărâre care va trebui să fie aplicată în mod obligatoriu de ambele state.

---

⁷³ Cf. www.icj-cij.org/docket/files/62/, (consultat 05.2007).

⁷⁴ *Actul general de arbitrare pentru rezolvarea pe cale pacifistă a disputelor internaționale* (în engl. *General Act of Arbitration for the Pacific Settlement of International Disputes*) semnat la Geneva, la 26.09.1928, Cf. www.austlii.edu.au/au/other/dfat/treaties/1975/49.html, (Seria de Tratatate a Australiei, consultat 07.2007).

⁷⁵ Cf. www.icj-cij.org/docket/files/62/, (consultat 05.2007).

⁷⁶ Christos L. Rozakis, *The Greek Continental Shelf*, în Theodore C. Kariotis (ed.), *Greece...*, p.95.

⁷⁷ Dumitra Popescu & Adrian Năstase & Florian Coman, *Drept Internațional Public*, Casa de Editură și Presă „Șansa”, București, 1994, p. 296-297.

Delimitarea spațiului aerian

Dreptul internațional stipulează că spațiul aerian național al unei țări este zona din atmosferă, de deasupra spațiului național terestru și a mării teritoriale ale aceluși stat, adică de deasupra zonelor teritoriale și maritime unde statul își exercită suveranitatea. Limitele spațiului aerian coincid cu limitele spațiului terestru sau maritim național. Articolul 1 din *Convenția de la Chicago*⁷⁸ (1944) prevede că „statele contractante acceptă că orice stat are suveranitate absolută și exclusivă asupra spațiului aerian de deasupra teritoriului său”⁷⁹. Limitele spațiului aerian sunt prevăzute de articolul 2 din *Convenția de la Chicago*, care menționează că „prin teritoriul unui stat se înțelege regiunea terestră, marea teritorială și adiacentă care se află sub suveranitatea, suzeranitatea, protecția sau mandatul aceluși stat”⁸⁰. În 1931, Grecia a adoptat o limită a spațiului aerian de 10 mile⁸¹, recunoscută de *Convenția de la Chicago*, la intrarea ei în vigoare, în 1947, dar și de Organizația Aviației Civile Internaționale (ICAO), la lucrările periodice europene, în 1952 și în 1958⁸². În 1949, când a apărut Regiunea Atena de Informații privind Zborurile sau *FIR Athens*⁸³, întregul trafic în zona Egeei a

---

⁷⁸ *Convenția de la Chicago* (1944) privind aviația civilă internațională a intrat în vigoare în 1947 și reglementează circulația aeriană internațională.

⁷⁹ Cf. www.icao.int/cgi/goto_m.pl?icaonet/dcs/7300.html (Organizația Aviației Civile Internaționale, consultat 07.2007).

⁸⁰ *Ibidem*.

⁸¹ Conform Decretului Prezidențial din 6/18 septembrie 1931, în legătură cu „stabilirea lățimii apelor teritoriale în ceea ce privește chestiunile aeronautice”. Acest Decret Prezidențial a fost emis în baza prevederilor Legii 5017/3 iunie 1931. Articolul 2 din lege prevede că suprafața apelor teritoriale ce servesc chestiunilor de aviație și poliția aviației se întinde la 10 mile marine, Cf. www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/GRC_1931_Decree.pdf; vezi, de asemenea, vezi în Angelos Giokaris, *O ellinikos...*, în Stelios Perrakis, *Aigaio...*, p. 69.

⁸² Charalamos G. Nikolaou, *To nomikon kathestos tou Aigaiou ke I ellinotourkiki dieneksi (Statutul juridic al Egeei și divergența greco-turcă)*, Eleftheri Skepsi, Atena, 1992, p. 63.

⁸³ *FIR* sau *Regiunile de Informații privind Zborurile* sunt rezultatul împărțirii spațiului aerian global în scopul de a facilita transportul aerian internațional. Sunt servicii naționale care supraveghează porțiuni din spațiul aerian național sau din spațiul aerian național și internațional și care răspund de circulația aeriană, în special de securitatea și normalitatea circulației aeriene. *FIR Athens* (Flight Information Region Athens) a fost stabilită la Conferințele pentru Traficul Aerian Regional, de la Paris și Geneva, din 1952 și 1958 și acoperă spațiul aerian cuprins între Marea Ionică, în vest, și granițele turco-elene, în est, și toate aparatele de zbor, civile sau militare, trebuie să ceară permisiunea *FIR Atena* (să raporteze poziția și direcția) pentru a traversa zona respectivă. Limitele externe sunt definite de o linie care trece printre insulele grecești ale Egeei și coasta continentală a Turciei, adică la frontiera externă a apelor teritoriale turcești. Astfel, *FIR Atena* acoperă întregul spațiu aerian grecesc, dar și secțiuni bine definite din spațiul aerian internațional, Angelos Giokaris, *O ellinikos...*, în Stelios Perrakis, *Aigaio...*, p. 68.

continuat să respecte zona de 10 mile și nici Turcia sau un alt membru al comunității internaționale nu a avut vreo obiecție în acest sens. În 1952, Organizația Aviației Civile Internaționale a repartizat *FIR Atena* controlul circulației aeriene în toată zona Egeei, până la frontiera de est a Greciei cu Turciei, acest act fiind validat de Convenția de la Geneva, din 1958.

Turcia a acceptat acest statut până în 1974, când a negat suprafața de 10 mile a spațiului aerian grec. Guvernul elen susține că, așa cum arată practica internațională, inacțiunea prelungită din partea unui stat terț în a contesta respectiva zonă, deși a fost în măsură să o facă la un moment dat, devine treptat *aquis*. În consecință, statele terțe sunt împiedicate să conteste titlul *ocupanților*. În privința spațiului aerian național elen de 10 mile, din Marea Egee, acesta este în conformitate cu dreptul mării, care definește spațiul aerian național ca având o limită de 12 mile, atât cât permit și limitele apelor teritoriale.

Se poate observa, totuși, diferența care există între lățimea spațiului aerian național elen, care este de 10 mile, și cea a mării teritoriale, care se întinde la 6 mile. Cercetătorul turc, Hüseyin Pazarcı, susține că guvernul de la Ankara a protestat în acest sens, susținând că autoritățile elene au informat ICAO despre spațiul aerian național de 10 mile abia la 2 iunie 1974⁸⁴, și că limitele spațiului aerian național trebuie să fie egale cu cele ale mării teritoriale. Turcia a anunțat ICAO că nu accepta acest statut și că declara regiunea „zonă de pericol”⁸⁵.

La 20, 23 și 29 iulie 1974, imediat după evenimentele din Cipru și contrar convențiilor și acordurilor în vigoare, Turcia a emis, în mod unilateral și fără avertisment, mai multe *NOTAM*⁸⁶, declarând spațiul aerian al Egeei *zonă de pericol*, iar la 2 august 1974, a emis *NOTAM 714*, prin care extindea limitele *FIR Istanbul* spre vest, până la mijlocul Mării Egee. Prin *NOTAM 714*, Turcia a cerut ca toate aparatele civile care efectuau curse peste bazinul Mării Egee să-și raporteze poziția la *FIR Istanbul*, chiar dacă ICAO repartizase controlul acestei zone *FIR Atena*. Astfel, autoritățile turce au inclus insulele grecești din estul Egeei, Samothrake, Lemnos, Lesbos, Chios, Samos, Ikaria și tot grupul Dodecanez în *FIR Istanbul*. Acest act unilateral a creat confuzie în sistemul de navigație aeriană, deregând

---

⁸⁴ Hüseyin Pazarcı, *Aspect juridique des différends Gréco-Turcs en Mer Egée*, (în continuare: *Aspect...*), în Semih Vaner (ed.), *Le Différend Gréco-Turc*, (în continuare: *Le Différend...*), Éditions L'Harmattan, Paris, 1988, p.112.

⁸⁵ *Ibidem*, p.112.

⁸⁶ *NOTAM* sau *Notice to Airmen (Notă către pilot)*, Charalambos G., Nikolaou, *op.cit.*, p.64.

circulația aeronavelor aflate pe rutele din această zonă, din moment ce piloții nu știau unde să raporteze poziția avionului și ce instrucțiuni să urmeze. Raportul de poziție, cerut de *NOTAM 714* al Turciei piloților care efectuau curse pe rute din Marea Egee, a constituit o încălcare a regulilor ICAO și a celor de trafic aerian. Aceste reguli cer ca raporturile de poziție să fie transmise de pilot numai în momentul în care atinge linia de demarcație dintre două *FIR*.

Ca reacție la actul autorităților turce, Serviciul Aviației Civile Elene a emis, la 2 august 1974, *NOTAM 1066* cu distribuție internațională, declarând că nu poate accepta responsabilitatea și garanta informația asupra traficului și a măsurilor de securitate pe rutele internaționale din Marea Egee. La 13 septembrie 1974, Grecia a emis *NOTAM 1157*, prin care declara întreaga regiune *FIR Atena* zonă de pericol. Conform regulilor ICAO, anunțul a caracterizat spațiul internațional de deasupra Egeei „zonă de pericol pentru navigația aeriană”⁸⁷ și toate zborurile internaționale pe rutele respective au fost deviate. Grecia a cerut restabilirea *status-quo ante*⁸⁸, însă, de abia în februarie 1980 Turcia a anulat *NOTAM 714*, determinând Grecia să anuleze, la rândul ei, *NOTAM 1157*. Considerăm că gestul Turciei a fost unul de natură practică și raționamentul este simplu. Suspendarea zborurilor de deasupra Egeei îi afecta turismul, din cauză că toate rutele înspre și dinspre Turcia fuseseră deviate pe deasupra Bulgariei, cursele devenind mai lungi și, deci, mai costisitoare. Publicarea *NOTAM 714* a Turciei nu a respectat reglementările internaționale în domeniu și a pus în pericol navigația aeriană în zona Egeei. Dacă guvernul turc dorea să schimbe limitele regiunilor de informații privind zborurile, avea posibilitatea juridică de a face acest lucru, mai ales că prevederile în vigoare menționează procedura care trebuie urmată în acest caz. Astfel, orice încercare de a schimba limitele unui *FIR* trebuie să fie prezentată în fața organelor competente ale Organizației Aviației Civile Internaționale și să fie în concordanță cu regulile ei.

Deși problema controlului aerian a fost rezolvată în cele din urmă, autoritățile elene au depistat o altă și anume aceea că avioanele armatei turce încalcă⁸⁹ frecvent spațiul aerian național elen, fără să prezinte *FIR Atena*

---

⁸⁷ *Ibidem*, p.64.

⁸⁸ *Statu-quo ante* sau „situația înainte de război”, Mircea Malița, *op.cit.*, p.466.

⁸⁹ Încălcare a spațiului aerian se consideră survolarea sptiului aerian național de aeronave de altă naționalitate, fără a avea permisiune de la autoritățile statului, dar și nerespectarea limitărilor impuse de autorizația de survol, Giorgos Christou & Pavlos Christou, *op.cit.*, p.99.

planurile de zbor și fără să ia legătura cu Autoritățile de Control al Traficului Aerian din Grecia. Mai exact, Ministerul de Externe al Greciei precizează că Turcia transmite planuri de zbor numai în cazul curselor civile regulate și al survolului spațiului aerian elen de către avioanele militare turcești în drum spre alt stat, dar niciodată pentru zborurile avioanelor sale militare în spațiul internațional din Marea Egee. Astfel, conform prevederilor ICAO, aviația militară greacă interceptează, în scopul recunoașterii, fiecare avion care intră în FIR Atena fără să transmită planul de zbor⁹⁰. Profesorul grec Angelos Giokaris menționează într-un studiu că articolul 3 din anexa 2 a Convenției de la Chicago, conform căruia aeronavele trebuie să anunțe planurile de zbor, este de o importanță majoră, deoarece numai în acest mod aeronava străină poate fi supusă controlului circulației aeriene a autorităților naționale respective⁹¹.

Proteste grecești au fost mereu respinse de Turcia⁹², pe motiv că *FIR Atena* exercită control doar asupra aviației civile, însă Grecia susține că exercițiile neanunțate ale avioanelor militare turce pun în pericol zborurile civile din Egee. În acest sens, articolul 3, pct.c) din Convenția de la Chicago prevede că „nici o *aeronavă de stat*⁹³ a unui stat contractant nu va putea survola teritoriul altui stat sau ateriza fără autorizare sau acorduri speciale”⁹⁴. Având în vedere argumentul Turciei, conform căruia *FIR Atena* ar deține controlul doar asupra aviației civile, precizăm că la nivel european există Comitetul pentru Controlul Spațiului Aerian European (*CEAC*), creat încă din 1955 de Consiliul Atlanticului de Nord, care este un organ însărcinat cu asigurarea unei coordonări perfecte între utilizatorii civili și militari ai spațiului aerian de deasupra statelor membre NATO. Acest comitet „este responsabil, mai ales, de armonizarea sistemelor și procedurilor de control al traficului aerian”⁹⁵. Observatorii direcți ai acestui comitet sunt ICAO, Asociația Internațională de Transport Aerian (*IATA*) și Organizația Europeană

⁹⁰ Cf. www.yplex.gov.gr/www.mfa.gr/el-GR/Policy/Geogrphic+Regions/South-Eastern+Europe/Turkey/Turkish+claims/FIR/, (Ministerul de Externe al Greciei, consultat 07.2007).

⁹¹ Angelos Giokaris, *O ellinikos...*, în Stelios Perrakis, *Aigaiο...*, p.67.

⁹² Cf. www.mfa.gov.tr/MFA/ForeignPolicy/Regions/EuropeanCountries/EUCountries/GreeceLinks/Air_Space_Related_Problems.htm (Ministerul de Externe al Turciei, consultat 30.07.2007).

⁹³ Art.3, pct.b) din Convenția de la Chicago: “Prin aeronave de stat se înțelege aeronave folosite de serviciile militare, de frontieră sau de poliție”, Cf. www.icao.int/cgi/goto_m.pl?/icaonet/dcs/7300.html (Organizația Aviației Civile Internaționale, consultat 30.07.2007).

⁹⁴ Cf. www.icao.int/cgi/goto_m.pl?/icaonet/dcs/7300.html (Organizația Aviației Civile Internaționale, consultat 30.07.2007).

⁹⁵ Organizația Tratatului Atlanticului de Nord, *Manualul NATO; Parteneriat și Cooperare*, Oficiul de Informații și Presă al NATO-Bruxelles, București, Nemira, 1997, p.131.

pentru Securitatea Navigației Aeriene (*EUROCONTROL*). Se urmărește, astfel, o gestionare paneuropeană a traficului aerian și o coordonare eficientă între autoritățile civile și cele militare. Exercițiile militare aeriene turcești, care fac parte din angajamentele NATO, sunt cunoscute de autoritățile elene, dar în cazul în care planurile de zbor nu sunt raportate, acțiunea se consideră ca o încălcare a *FIR Atena* și Grecia este obligată, conform prevederilor internaționale și în interes național, să atenționeze, intercepteze și să însoțească avioanele militare ale Turciei în afara spațiului aerian elen, din cauză că pun în pericol securitatea curselor regulate de pe rutele aeriene civile, dar și exercițiile aviației militare aflate în desfășurare în anumite zone. Rolul acesta îi revine *FIR Atena*, în baza responsabilității operaționale pe care o are în Marea Egee, în cadrul NATO.

În anexa 11 a Convenției de la Chicago sunt incluse prevederi privind folosirea în comun a spațiului aerian în scopuri militare și civile. Coordonarea dintre autoritățile militare și cele civile este de importanță vitală mai ales atunci când activitățile militare care prezintă un potențial pericol pentru aviația civilă se desfășoară în spațiul aerian internațional al unei Regiuni *FIR*, aflată sub jurisdicția altui stat⁹⁶. Rezultatul acestei coordonări trebuie să fie publicarea unei *NOTAM* „cu distribuție internațională”⁹⁷, emis de Serviciul de Informații Aeronautice al statului care deține controlul *FIR*, prin care să se facă cunoscute coordonatele activităților militare ce urmează să se desfășoare. Anexele 2 și 11⁹⁸ din Convenția de la Chicago prevăd, de asemenea, și proceduri de recunoaștere și interceptare a avioanelor neidentificate, care încalcă spațiul aerian sau regulile aeronautice internaționale în *FIR*, atât în spațiul aerian național, cât și în cel internațional. În aceste condiții, *FIR Atena* are dreptul să ceară planurile de zbor ale tuturor avioanelor militare care intră în *FIR*, pentru a putea emite nota de avertizare, în scopul menținerii securității navigației civile și militare din regiunea aflată sub jurisdicția ei.

Guvernul turc consideră că pretenția Greciei ca avioanele militare turce să trimită planul de zbor către *FIR Atena* și că netrimiteria acestora ar constitui o încălcare a *FIR Atena* sunt neîntemeiate, deoarece „nu există conceptul de încălcare a *FIR*”⁹⁹ din moment ce responsabilitățile *FIR* nu

---

⁹⁶ Angelos Giokaris, *The Flight Information Regions: The International Legal Status of the Athina FIR*, Sakkoulas, Atena, 1996, 29.

⁹⁷ *Ibidem*, p.30.

⁹⁸ Cf. www.icao.int/cgi/goto_m.pl?/icaoonet/dcs/7300.html (Organizația Aviației Civile Internaționale, consultat 30.07.2007).

⁹⁹ Cf. www.mfa.gov.tr/MFA/ForeignPolicy/Regions/EuropeanCountries/EUCountries/Greece/GreeceLinks/AirSpaceRelatedProblems.htm (Ministerul de Externe al Turciei, consultat 30.07.2007).

implică recunoașterea suveranității unui stat asupra spațiului aerian internațional, ci doar responsabilități tehnice. Tot în acest sens este necesar să menționăm că autoritățile de la Ankara cer guvernului grec să reducă suprafața spațiului aerian național elen de la zece la șase mile, astfel încât suprafața acestuia fie egală cu cea a mării teritoriale, așa cum prevede dreptul internațional. Această cerere se opune opiniei guvernului grec, care dorește să extindă limitele mării teritoriale la 12 mile, atât cât permite dreptul mării, și, în consecință, și limitele spațiului aerian național elen.

Mai mult decât atât, Turcia dorește crearea unei zone definitive în spațiul aerian internațional din Egee pentru efectuarea de exerciții militare, în interiorul *FIR Atena*. La întâlnirea primilor miniștri ai Greciei și Turciei de la Montreux, dintre 10 și 11 martie 1978, Bülent Eçevit a exprimat această poziție a Turciei, declarând că suprafața de 10 mile a spațiului aerian elen contravine prevederilor internaționale în vigoare și împiedică Turcia să-și exercite drepturile în Egee: „Pretenția Greciei de a avea suprafața spațiului aerian de 10 mile pentru controlul și poliția aviației civile este o încălcare a Convenției de la Chicago și a dreptului internațional. Această practică ilegală a Greciei împiedică Turcia să-și exercite drepturile legale în ceea ce privește folosirea spațiului aerian internațional din Egee”¹⁰⁰.

La rândul său, Konstantinos Karamanlis a declarat că problema spațiului aerian a apărut din cauza lipsei de încredere între cele două state și făcând referire la *NOTAM 714* a Turciei, a declarat: „Propunerea mea pentru rezolvarea problemei spațiului aerian din Egee este că cele două state trebuie să înlăture toate limitările care împiedică zborurile civile și să deschidem zona navigației aeriene civile”¹⁰¹.

Guvernul Turciei și-a exprimat și dorința „suspendării unor rute aeriene din Marea Egee și a creării unei *zone de avertizare promptă*, de 60 de mile, în jurul litoralului de vest al Turciei, dar numai pentru zborurile înspre Turcia”¹⁰², fără să accepte existența unei zone similare pentru zborurile înspre Grecia. Guvernul grec a respins cererile Turciei, considerându-le neconcordante cu dreptul internațional.

În contextul analizei problemei spațiului aerian din Marea Egee trebuie să menționăm și *zona de căutare și salvare maritimă*¹⁰³, care este

---

¹⁰⁰ Konstantinos Svolopoulos (ed.), *KKK*..., vol.10, p.138.

¹⁰¹ *Ibidem*, p.138.

¹⁰² Giorgos Christou & Pavlos Christou, *op.cit.*, p.99.

¹⁰³ Cf. www.admiraltylawguide.com/conven/searchrescue1979.html, (*Convenția Internațională asupra Căutării și Salvării Maritime* sau *International Convention on Maritime Search and Rescue* sau *Convenția de la Hamburg* (1979), consultat 07.2005).

direct legată de spațiul aerian național. Ea acoperă zona mării teritoriale până la marea liberă și orice stat are jurisdicție exclusivă în acest scop, fiindu-i atribuită responsabilitatea totală în coordonarea operațiunilor de căutare și salvare, în caz de accidente maritime sau aeriene. Din 1944, Grecia este responsabilă pentru coordonarea operațiunilor de căutare și salvare maritimă în toate zonele mării libere din Egee. Zona de responsabilitate atribuită Greciei pentru astfel de operațiuni, fixată de Convenția de la Hamburg, coincide cu zona acoperită de FIR Atena și cu zona de căutare și salvare în caz de accidente de trafic aerian, prevăzută de Anexa 12 din Convenția de la Chicago. Convenția de la Hamburg mai prevede, în mod expres, că „delimitarea regiunilor de căutare și salvare nu are legătură și nu va prejudicia nici o delimitare a frontierelor dintre state”¹⁰⁴. În momentul ratificării Convenției de la Hamburg, Grecia a specificat că va conduce operațiuni de acest fel în zona acoperită de *FIR Atena*, dar Organizația Maritimă Internațională, agenția competentă a Națiunilor Unite, a fost informată încă din 1975 despre facilitățile de căutare și salvare ale Greciei în zonă.

Militarizarea insulelor grecești din estul Egeei

O altă problemă care face parte din ansamblul divergențelor greco-turce, dar care nu a fost cauza unor incidente, este și așa-numita problemă a *militarizării insulelor grecești din estul Egeei*. Odată cu intrarea Greciei și Turciei în structurile Organizației Nord-Atlantice, dar mai ales după operațiunile din Cipru, din 1974, și reinstaurarea democrației în Grecia, autoritățile elene au început să arate un interes mărit în ceea ce privește asigurarea securității insulelor din partea de est a Egeei, din cauza temerii unei posibile debarcări turce.

Problema a apărut în momentul în care guvernul turc a acuzat Grecia că militarizează treptat insulele învecinate cu litoralul vestic al Turciei, încălcând, astfel, tratatele internaționale, care au stabilit ca respectivele insule să rămână demilitarizate. Pe de o parte Turcia susține că statutul de demilitarizare al insulelor din Egeea Orientală constituie elementul esențial pentru securitatea Turciei, pe de altă parte autoritățile de la Atena afirmă că *militarizarea* insulelor este vitală pentru securitatea Greciei. Statutul insulelor din estul Egeei este reglementat de prevederile unor tratate și convenții semnate în secolul XX și la care vom face referire în rândurile următoare.

---

¹⁰⁴ Convenția de la Hamburg, Anexă, Capitolul 2, alin.2.1.7, Cf. www.admiraltylawguide.com/conven/searchrescue1979.html, (consultat 30.07.2007).

1. Art. 5 din *Tratatul de Pace de la Londra*¹⁰⁵, din 1913, precizează că este lăsată la latitudinea Marilor Puteri (Germania, Austro-Ungaria, Franța, Marea Britanie, Italia și Rusia) „a se pronunța asupra soartei tuturor insulelor otomane din Marea Egee, cu excepția insulei Creta și a peninsulei Muntelui Athos”¹⁰⁶.

2. *Decizia din 1914 a celor șase mari puteri* stabilește soarta insulelor din partea de est a Egeei. „[...] cele șase puteri au decis să dea Greciei toate insulele Mării Egee, ocupate în prezent de ea, cu excepția Tenedos, Imbros, Kastelorizo, care trebuie restituite Turciei. Puterile au mai decis că, în ceea ce privește insulele desemnate Greciei, guvernul grec trebuie să ofere anumite garanții: insulele nu vor fi nici fortificate, nici folosite în scop naval sau militar [...]”¹⁰⁷.

3. *Tratatul de la Lausanne*¹⁰⁸ din 1923, care a revizuit *Tratatul de la Sèvres*, din 10 august 1920, a impus demilitarizarea parțială a unor insule grecești din estul Egeei, permițând doar existența unor forțe militare necesare pentru asigurarea securității locale. Articolul 13 din acest tratat precizează: „În vederea menținerii păcii, guvernul grec se obligă să respecte următoarele restricții în insulele Lesbos, Chios, Samos și Ikaria:

(1) Nici o bază navală și nici o fortificație nu va fi ridicată în insulele mai sus menționate.

(2) Aviației militare elene îi este interzisă survolarea litoralului Anatoliei. În mod reciproc, guvernul turc va interzice propriei aviații militare să survoleze insulele menționate.

(3) Forțele militare elene din insulele menționate vor fi limitate la contingente normale, necesare satisfacerii serviciului militar, și la o unitate de jandarmerie și de poliție, în aceeași proporție ca orice altă forță de jandarmerie sau poliție existente pe teritoriul Greciei”¹⁰⁹.

4. *Convenția de la Montreux*¹¹⁰, din 1936, prevedea preluarea de către Turcia a controlului complet, politic și militar, asupra stâmtorilor. În preambulul convenției se preciza că aceasta înlocuia *Tratatul de la Lausanne*,

---

¹⁰⁵ *Tratatul de Pace de la Londra*, semnat la 17/30 mai 1913, se referă la aranjamentele teritoriale care au apărut la sfârșitul Primului Război Balcanic. Combatanții au fost Liga Balcanică (Serbia, Grecia, Bulgaria și Muntenegru) și Turcia învinsă.

¹⁰⁶ Fotini Constantopoulou, *The Foundation of Modern Greek State; Major Treaties and Conventions, 1830-1947*, Ministry of Foreign Affairs of Greece, Service of Historical Archives/Kastaniotis, Atena, 1999, p.78.

¹⁰⁷ *Ibidem*, p.99.

¹⁰⁸ *Tratatul de Pace de la Lausanne*, semnat la 24 iulie 1923, a stabilit frontierele între Grecia, Turcia și Bulgaria.

¹⁰⁹ *Ibidem*, pp.130-131.

¹¹⁰ *Convenția de la Montreux* privind regimul strâmtorilor, a fost semnat la 20 iulie 1936.

din 1923, ceea ce însemna încheierea perioadei de demilitarizare pentru insulele Samothrake și Lemnos, situație acceptată expres de ministrul turc de externe de atunci, Rüstü Aras, într-o scrisoare adresată generalului *Ioannis Metaxas*¹¹¹, datată 6 mai 1936¹¹². Scrisoarea era trimisă, de fapt, de legația turcă la Atena și repeta declarația orală a lui Rüstü Aras în legătură cu acceptul Turciei dat în problema militarizării insulelor Samothrake și Lemnos.

5. *Tratatul de Pace de la Paris*¹¹³, din 1947, semnat cu Italia, a impus demilitarizarea totală a grupului de insule Dodecaneze. În articolul 14, pct.2 din partea întâi, secțiunea a V-a rezervată Greciei, se precizează că insulele Dodecaneze „vor fi și vor rămâne demilitarizate”¹¹⁴.

Profesorul turc, Hüseyin Pazarcı, precizează într-un articol că motivația autorităților elene, potrivit căreia „militarizarea insulelor grecești vine în urma aderării Greciei la Alianța Nord-Atlantică și a militarizării de către Turcia a strâmtorilor”¹¹⁵, nu este justificată, deoarece scopul NATO nu este remilitarizarea unor locuri deja demilitarizate. Autorul susține că Grecia se bazează, în mod greșit, pe așa-zisa declarație a ministrului turc de externe, Rüstü Aras, privind militarizarea insulelor Lemnos și Samothrake, și „are impresia că prin această declarație interpretativă se acceptă *a priori* remilitarizarea insulelor Lemnos și Samothrake”¹¹⁶. El pune la îndoială „valoarea juridică a acestei declarații”¹¹⁷.

Guvernul de la Atena susține, însă, altceva. Invocând articolul 51 din Carta Națiunilor Unite, care prevede dreptul la auto-apărare, Grecia a militarizat treptat insulele sale din estul Egeei, din cauza creării Armatei a Patra Turce¹¹⁸, care reprezintă aproximativ o pătrime din totalul forțelor

---

¹¹¹ *Ioannis Metaxas* (12 aprilie 1871-29 ianuarie 1941), general grec, prim-ministru al Greciei în timpul „dictaturii de la 4 august”, 1936-1941.

¹¹² Domna Dontas, *Greece and Turkey, The regime of the Straits, Lemnos and Samothrace*, Eleftheroudakis, Atena, 1987, Appendix III, pp.172-173.

¹¹³ *Tratatul de Pace de la Paris*, semnat la 10 februarie 1947, în urma Conferinței de Pace de la Paris, între Puterile Aliate victorioase (în principal Statele Unite, Marea Britanie, Franța și URSS) și Italia, România, Ungaria, Bulgaria, Finlanda a reglementat următoarele chestiuni: plata pagubelor de război, drepturile minorităților și modificări teritoriale.

¹¹⁴ *Ibidem*, p.153.

¹¹⁵ Hüseyin Pazarcı, *Aspect...*, în Semih Vaner (ed.), *Le Différend...*, p.115.

¹¹⁶ *Ibidem*, p.116.

¹¹⁷ *Ibidem*, p.116.

¹¹⁸ Armata a Patra Turcă este cunoscută și sub numele de Armata Egeei. A fost creată în anii '70 ca răspuns la tensiunile dintre Grecia și Turcia, în Marea Egee. Comandamentul de la Izmir este responsabil pentru zona litoralului de vest al Turciei, de la Dardanele până la insulele grecești din sudul Egeei. Comandanții turci susțin că această armată este formată doar din elemente simple de pregătire militară. Din ea fac parte și copurile de armată turcă din Cipru, Cf. www.globalsecurity.org/military/world/europe/tu-army.htm, (consultat 07.2007).

terestre ale Turciei și este dispusă pe litoralul de vest al Anatoliei, în imediata vecinătate a insulelor grecești și nu are angajamente NATO. Autoritățile elene au considerat că nu exista nici o garanție în privința securității acestor insule și au declarat că militarizarea insulelor servește doar scopuri defensive.

Concluzii

Toate aspectele prezentate ca fiind parte din așa-numita *dispută egeană* reprezintă, după cum am mai precizat, o sursă continuă de tensiune între guvernele grec și turc. Neacceptarea de către autoritățile de la Ankara a unor prevederi ale noii Convenții a dreptului mării și, în consecință, nesemnarea acestui act, face dificilă găsirea atât a unui raționament comun, cât și a unei soluții, din cauză că unghiul de abordare a celor două țări nu coincide. De fapt, disputa s-a creat tocmai din lipsa acestui raționament comun și din interpretarea diferită a tratatelor și a celorlalte acte internaționale care reglementează fiecare aspect juridic în parte.

Deși guvernul turc a inclus pe lista problemelor bilaterale toate aspectele prezentate de noi în acest articol, cel mai important este, de departe, cel al delimitării platoului continental, deoarece resursele petroliere descoperite de autoritățile elene în Marea Egee au legătură directă cu interesele economice ale ambelor state. Atât timp cât Grecia nu decide extinderea limitei mării teritoriale la 12 mile marine, Turcia nu are de ce să pună în discuție această chestiune.

Guvernul grec consideră că singura problemă existentă între Grecia și Turcia este cea a delimitării platoului continental și a propus guvernului de la Ankara recursul în comun la Curtea Internațională de Justiție. Deși a fost la început de acord cu această propunere, Turcia a refuzat-o ulterior, susținând că delimitarea platoului continental era o chestiune politică, ce putea fi rezolvată doar prin negocieri bilaterale. Însă instabilitatea politică și economică ce a dominat Turcia până în 1980 – numeroasele guverne turce care au venit la putere, asasinatelor politice, manifestațiile sângeroase și violența generalizată din Turcia – au făcut imposibilă rezolvarea chestiunilor bilaterale cu Grecia. Avân în vedere importanța delimitării platoului continental în Marea Egee, considerăm că problema reală în acest caz este cea a delimitării mării teritoriale, deoarece lățimea mării teritoriale este cea care se ia în considerare la delimitarea platoului continental. O stabilire definitivă a lățimii acesteia ar putea contribui la rezolvarea chestiunii platoului continental.

Problemele prezentate de noi în acest articol au rămas până astăzi nerezolvate, din cauza neînțelegerii dintre guvernele grec și turc în privința naturii și, în consecință, a căii de rezolvare a problemelor respective, și au creat de-a lungul anilor o serie de tensiuni între cele două state vecine, ajungându-se chiar în prag de conflict armat în 1976, 1987 și 1995. Cele două guverne trebuie să se hotărască asupra căii de rezolvare a acestei dispute și oricare ar fi această cale, dreptul internațional trebuie să fie respectat și aplicat, astfel încât tensiunea istorică dintre cele două state să dispară.

Summary

The article is an analysis of the Greek-Turkish dispute over the issues linked to the legal status of the Aegean Sea, issues brought about by the Turkish Government in the aftermath of the 1974 Cyprus' operations. The disagreement related to the sovereignty rights of both Greece and Turkey in the Aegean, owing to Turkish claims, is known to the international community as 'The Aegean Dispute' and covers a number of issues of major importance which affects the relations of good neighbouring between the two states: the Greek territorial sea and national airspace limits, including the aspect of the difference between the Greek territorial sea limit of 6 nautical miles and the Greek national airspace limit of 10 miles, the continental shelf delimitation and the militarization process of the Eastern Aegean islands by the Greek Government.

The major moot point of the Aegean dispute is the determination of the continental shelf corresponding to Greece and Turkey, issue that the Greek authorities consider the only in dispute and could only be solved by referring it to the International Court of Justice, as Prime-minister Konstantinos Karamanlis suggested in January 1975. This issue was brought up by the Turkish Government as a result to the attempt of exploring and, eventually, operating the Aegean subsoil richness. This matter may be seen as a response to the Greek Government's quest for energy sources, as it already had done a series of researches aiming to discover new oil sources in the middle of the 1973 world oil crisis.

As most of the scholars believe, the solution to this dispute seems to be its submission to arbitration, in this case to the International Court of Justice or other arbitration tribunal, and the arbitrator's peremptory ruling must be accepted and implemented by the two governments.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Ziare:

1. „Ta Nea”, Atena, 1975-1976.
2. „Rodiaki”, Rodos, 1976.

Documente publicate:

1. Konstantinos Svoloopoulos (ed.), *Konstantinos Karamanlis, Arheio, Gekonota ke Keimena (Konstantin Karamanlis, Arhivă, Date și Texte)*, vol.9, Fundația Konstantinos Karamanlis / Ekdotiki Athinon, 1997.
2. Ministry of Foreign Affairs of Greece, Service of Historical Archives, *The Foundation of the Modern Greek State; Major Treaties and Conventions, 1830-1947*, Kastaniotis, Atena, 1999. (cercetător Fotini Konstantopoulou)
3. Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea, Office of Legal Affairs, *The Law of the Sea. National Legislation on the Territorial Sea, the Right of Innocent Passage and the Contiguous Zone*, United Nations, New York, 1995.
4. International Seabed Authority, *The Law of the Sea. Compendium of Basic Documents*, International Seabed Authority/The Caribbean Law Publishing Company, Kingston, 2001.
5. Office for Ocean Affairs and the Law of the Sea, *National Claims to Maritime Jurisdiction. Excerpts of Legislation and Table of Claims*, United Nations, New York, 1992.
6. Office for Ocean Affairs and the Law of the Sea, *National Legislation on the Continental Shelf*, United Nations, New York, 1989.

Lucrări generale și speciale:

7. Chircop, Aldo & Gerolymatos, Andreas & Iatridis, Yiannis, *The Aegean Sea after the Cold War and Law of the Sea Issues*, Macmillan Press, London, 2000.
8. Giokaris, Angelos, *The Flight Information Regions. The International status of Athinai FIR*, Sakkoulas, Atena, 1996.
9. Malița, Mircea, *Diplomația*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1970.
10. Mazilu, Dumitru, *Dreptul Mării. Concepte și Instituții consacrate de Convenția de la Montego Bay*, Ed. Lumina Lex, București, 2002.
11. Organizația Tratatului Atlanticului de Nord, *Manualul NATO; Parteneriat și Cooperare*, Oficiul de Informații și Presă al NATO, Bruxelles, Nemira, 1997;
12. Papadimitriou, Georgios, *I diafora gia tin yfalokripida tou Aigaiou ke to kypriako provlima (Divergența asupra platoului continental din Egee și problema cipriotă)*, Papazisis, Atena, 1975.
13. Popescu, Dumitra & Adrian Năstase & Florian Coman, *Drept Internațional Public*, Casa de Editură și Presă „Șansa”, București, 1994.
14. Vaner, Semih (ed.), *Le Différend Gréco-Turc*, Éditions L'Harmattan, Paris, 1988.

Surse Internet:

- www.icj-cij.org (Curtea Internațională de Justiție)
www.un.org/Depts/los/ (Organizația Națiunilor Unite)
www.mfa.gr (Ministerul de Externe al Greciei)
www.mfa.gov.tr (Ministerul de Externe al Turciei)
www.admiraltylawguide.com/conven/searchrescue1979.html
www.turkishweekly.net